

*Антуф'єва В. А.,
викладач кафедри іноземних мов
Одеського державного університету внутрішніх справ*

*Белоусова В. В.,
викладач кафедри іноземних мов
Одеського державного університету внутрішніх справ*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ЯК ЗАСОБУ ПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена аналізу тестового контролю студентів у закладах вищої освіти та можливості його застосування залежно від етапу навчального процесу. Розглянуто переваги та обережний підхід до тестів як ефективного засобу контролю знань студентів у процесі вивчення іноземних мов.

Ключові слова: тестовий контроль, тестові завдання, види контролю, перевірка рівня знань, навчальні досягнення.

Постановка проблеми. Сучасна вища школа диктує необхідність перегляду основних принципів управління системою вищої освіти [1]. Навчальний процес у закладі вищої освіти (ЗВО) являє собою складний об'єкт управління, що включає складну взаємодію таких елементів: цілей навчання, змісту дисципліни, методів, організації, форм і засобів навчання і, найголовніше, контролю результатів навчання і корекції.

Найважливішим завданням вивчення іноземної мови у ЗВО є завдання навчити студентів користуватися іноземною мовою як засобом спілкування в усіх видах мовленнєвої діяльності в різноманітних ситуаціях реального життя. Контроль знань студентів – це невід'ємна і важлива частина процесу навчання, відповідальний етап на шляху від незнання до знання, від неповного знання до більш точного і більш повного. За останні роки широкого використання здобули тести як одна з форм перевірки засвоєння навчального матеріалу. Тестування – це один із найсучасніших та найпоширеніших засобів перевірки знань іноземної мови у процесі навчання. Такий метод оцінювання знань студентів є ефективним під час викладання та вивчення іноземної мови. Тести виконують такі навчальні функції, як: 1) коригування та вдосконалення контрольованого матеріалу; 2) формування мовленнєвих навичок та вмінь; 3) стимулювання розвитку пам'яті та мислення.

Виклад основного матеріалу. Термін «тестування» (від англійського слова testing – випробування) вперше використав Дж. Фішер для перевірки рівня знань, умінь та навичок учнів за допомогою оригінальних спеціальних книг (scale books), які з'явилися в 1864 р. у Великобританії [2].

Аналіз історичного розвитку тестології засвідчує, що ця галузь набула широкого розвитку в США й у розвинених країнах Західної Європи, де набуто великий досвід щодо розробки й практичного застосування тестів у різних сферах діяльності. За результатами аналізу цього питання можна зробити висновок, що галузь педагогічної тестології пройшла значний історичний шлях у своєму розвитку [3].

На сьогодні тестування в системі освіти знаходиться в стані постійного вдосконалення і періодичних змін напрацьованих і широко апробованих методик. Сьогодні вже можна говорити про створення теорії тестування, розроблення якої відображено в наукових працях сучасників як у нашій країні, так і за кордоном (С.Ю. Ніколаєва, О.П. Петрашук, П. Айразян, Дж. Алдерсон, Дж. Браун, А.І. Майоров, С.І. Мединська, М.І. Мятлева, М.В. Савчин, В.А. Коккота та ін. [4; 5; 18; 19; 20]).

На думку С.Ю. Ніколаєвої, тестовий контроль, або тестування, як термін означає у вузькому значенні використання і проведення тесту; в широкому значенні – це сукупність процедурних етапів планування, складання і випробування тестів, обробки та інтерпретації результатів проведення тесту [4]. За визначенням В.С. Аванесова, педагогічний тест визначається як система завдань специфічної форми, змісту, розташованих за зростанням складності, яка дає можливість якісно виміряти рівень підготовки випробуваних і оцінити структуру їхніх знань. В.С. Аванесов наголошує, що тестовий процес – дуже об'ємне поняття, що містить у собі появу основних ідей, теорій, методів, а також саму практику тестування [6].

Спираючись на підхід В.С. Аванесова і А.Н. Майорова [3; 6; 7], під професійно зорієнтованим педагогічним тестом ми розуміємо систему специфічних завдань певного змісту з поступовим ускладненням із метою об'єктивної оцінки структури, рівня та якості підготовки студентів до професійної діяльності. Розробкою та застосуванням мовних і мовленнєвих тестів займається лінгводидактичне тестування. Лінгводидактичним тестом називається підготовлений відповідно до певних вимог комплекс завдань, які попередньо випробовувались із метою встановлення їх якості і які дозволяють виявити в учасників тестування їхній рівень лінгвістичної або комунікативної компетенції та оцінити результати тестування заздалегідь виведеними критеріями. Основними показниками якості лінгводидактичного тесту є валідність, надійність, диференційна здатність, практичність та економічність [8].

У наукових працях В.А. Коккоти розглядається питання щодо використання лінгводидактичного тестування. Лінгводидактичні тести бувають стандартизовані і нестандартнізовані [9]. Стандартизований тест є таким, який пройшов попереднє випробування на великій кількості тестованих і має кількісні показники якості. Серед стандартизованих тестів, які вимірюють ступінь володіння англійською мовою, відомі такі, як TOEFL (Testing of English as a Foreign Language, USA); PET (Preliminary English Test); FCE (First Certificate in English).

Стандартизовані тести супроводжуються паспортом, в якому містяться норми, умови та інструкції для багаторазового використання тесту в різних умовах [4; 20; 21].

У роботі С.Ю. Ніколаєвої проведено дослідження тесту з точки зору системного підходу. Показано, що тест як система має склад, цілісність і структуру [4]. Він складається із завдань, правил їх застосування, оцінок за виконання кожного завдання, рекомендацій з інтерпретації тестових результатів.

Цілісність тесту означає взаємозв'язок завдань, їх належність загальному вимірюваному фактору. Кожне завдання тесту виконує відведену йому роль, а тому жодне з них не може бути вилучене з тесту без втрати якості виміру.

Структуру тесту утворює спосіб зв'язку завдань між собою. В основному це так звана факторна структура, в якій кожне завдання зв'язане з іншими через загальний зміст і загальну варіацію тестових результатів. Залежно від дидактичної мети використовують різні види контролю за навчанням.

У науковій праці В.С. Аванесова зазначено, що для кожного з традиційних видів контролю (вхідного (попереднього), поточного, тематичного, періодичного та підсумкового) застосовуються різні за побудовою тести [6].

Для вхідного (попереднього) тестування, метою якого є визначення рівня знань студентів, їх готовності до сприйняття нової інформації, застосовуються так звані попередні тести. Найчастіше це закриті тести на вибір правильної відповіді. Цей вид тестування здійснюється на вступній лекції або першому семінарському чи практичному занятті. За результатами виконання попереднього тесту відбувається об'єднання студентів у дві умовні групи: студенти, які готові до сприйняття нового матеріалу, і студенти, які потребують додаткових індивідуальних консультацій викладача. Вхідне тестування не є самоціллю чи формальним заходом. Це початок процесу накопичення та систематизації статистичних відомостей про досягнення кожного студента, а також можливість для викладача прогнозувати та планувати навчальну діяльність, визначати її пріоритетні напрямки, здійснювати індивідуальний підхід у навчанні. Відповідно до результатів тестування здійснюється цілеспрямована корекція процесу навчання з урахування можливостей кожного студента під час складання завдань для самостійної та індивідуальної роботи [10].

Поточне тестування проводиться на аудиторних заняттях із метою коригування навчальної діяльності студентів, стимулювання інтересу до навчання, формування почуття відповідальності.

Тести тематичного контролю передбачають перевірку, оцінку і корекцію засвоєння знань. Вони проводяться після вивчення тієї чи іншої теми або змістового модуля.

Періодичний тестовий контроль проводиться для перевірки засвоєння навчального матеріалу за семестр.

Підсумковий тестовий контроль передбачає застосування так званих тестів навчальних досягнень студентів. Він проводиться наприкінці семестру або атестаційного періоду з метою об'єктивної оцінки успішності студентів за цей період.

Під час тематичного і періодичного контролю використовують формуюче і діагностичне тестування. Формуюче тестування спрямоване на виявлення прогалин у знаннях студентів та їх усунення. Діагностичне тестування спрямоване на встановлення причин цих недоліків [11].

Залежно від цілеспрямованості тести розподіляються на тести навчальних досягнень, тести загального володіння ІМ, діагностичні тести, тести на виявлення здібностей до вивчення ІМ.

Тести навчальних досягнень використовуються для визначення рівня навчальних досягнень студента в оволодінні іншомовною мовленнєвою діяльністю на певному ступені навчання.

Тести загального володіння ІМ вимірюють загальний рівень володіння вміннями мовленнєвої діяльності і використовуються для визначення готовності тестованого працювати чи навчатися там, де потрібні знання ІМ, та для відбору кандидатів із знанням ІМ на ту чи іншу посаду.

Діагностичні тести використовуються з метою подальшого розподілу студентів по групах за рівнем підготовки з ІМ.

Тести на виявлення здібностей до вивчення ІМ спрямовані на визначення конкретних індивідуально психологічних особливостей студента з метою забезпечення їх своєчасного коригування та розвитку, що сприятиме успішності оволодіння мовленнєвою діяльністю [12].

Призначення тесту з іноземної мови полягає в тому, щоб визначити рівень сформованості іншомовної комунікативної компетенції у студентів вищих навчальних закладів відповідно до державного стандарту. Об'єктами контролю є читання і письмо як види мовленнєвої діяльності, а також лексичний і граматичний аспекти іншомовної комунікації (використання мови). Завдання для визначення рівня сформованості іншомовної компетенції в читанні орієнтується на різні його стратегії: з розумінням основної інформації (ознайомлювальне читання), повної інформації (вивчаюче читання) та пошук окремих фактів (вибіркове читання). Контроль лексичної та граматичної компетенції (використання мови) передбачає визначення рівня сформованості мовних навичок – здатності самостійно добирати і формувати лексичні одиниці та граматичні явища відповідно до комунікативних потреб спілкування в межах сформульованих завдань. Основними засадами для вибору видів і змісту тестів слугують завдання комунікативно когнітивного спрямування [13; 21].

Результативність тестового контролю знань студентів закладів вищої освіти залежить від дотримання психолого-педагогічних вимог щодо його застосування: необхідне поступове впровадження тестового контролю, що дасть змогу психологічно підготувати студентів до нього; розпочинати слід із простих тестів, а через деякий час запроваджувати більш складні; необхідно дотримуватись організаційної чіткості в проведенні тестового контролю (визначення часу для виконання завдання, пояснення викладачем тестових завдань, забезпечення кожного студента стандартним бланком для відповідей); обов'язковий аналіз результатів тестування [14].

На думку М. Савчина, тестування має цілий ряд переваг: можливість охопити велику кількість студентів (всю групу або курс), використовуючи однаковий матеріал і однакові умови процедури тестування; економія аудиторного часу, що дуже важливо в немовних вузах, де час на вивчення мови лімітовано; орієнтованість на сучасні технічні засоби навчання та використання комп'ютерних навчальних і контролюючих систем; збільшення об'єктивності педагогічного контролю, мінімізація суб'єктивного фактора під час оцінювання відповідей.

Оскільки мета тестування може бути різною, то тести діляться на констатуючі, діагностичні та прогностичні. Констатуючі тести містять тести знань та тести загального володіння іноземною мовою. Для перевірки сформованості граматичних навичок і вмінь використовують тести знань, метою яких є визначення рівня знань студентів в процесі оволодіння

іншомовною компетенцією. Такі тести будуються в точній відповідності з програмою або засвоєним матеріалом і використовуються для здійснення поточного, рубіжного та підсумкового контролю. Недоліки тестового контролю знань: під час застосування тестів закритого типу можливість оцінки тільки кінцевого результату (правильно-неправильно), в той час як сам процес, який призвів до нього, не розкривається; ймовірність випадкового вибору правильної відповіді; психологічний недолік – стандартизація мислення без урахування рівня розвитку особистості; велика витрата часу на складання необхідного «банку» тестів, їх варіантів, трудомісткість процесу; тести не сприяють розвитку мовлення [6, с. 243].

Однак за твердженням М. Савчина, тестування не можна вважати єдиною унікальною формою контролю і діагностики на всіх етапах навчального процесу і у вивченні всіх навчальних дисциплін, оскільки тести більшою мірою перевіряють знання певних фактів, законів, явищ і правил, частково перевіряють сформованість навичок, але не можуть оцінити творчий, нерепродуктивний рівень мовної або професійної компетенції, оскільки наявність варіантів відповідей для вибору автоматично обмежує рамки творчого підходу до рішення проблеми. Тобто для перевірки освоєння певної теоретичної бази, лексико-граматичного матеріалу з окремої теми або рівня сформованості умінь читання та аудіювання тестування є найбільш ефективною й економною формою контролю або діагностики, але для отримання результатів із творчого застосування знань, умінь і навичок в умовах, наближених до реальності, тести не дають об'єктивної оцінки, оскільки мета тестування – отримання інформації, а не перевірка адекватності мовної поведінки в ситуаціях [15, с. 244].

С. Мединська стверджує, що, незважаючи на всі перераховані переваги, тестування як метод рубіжного та підсумкового контролю не повинен вживатись без інших форм, наприклад, підготовки презентацій, анотації статей, перекладу текстів за фахом, написання ділового листа, тез або статей і т.д., тобто без реального мовного «продукту», для виробництва якого необхідно використовувати всі набуті вміння та навички. Подання такої «продукції» варто виводити за межі навчальної групи для максимального наближення до ефекту реальності, навіть якщо це підвищує рівень стресу, тому що саме це і сформує мовний досвід справжніх реалій. Поточний, або проміжний контроль із певних тем за допомогою тестування доречний, оскільки відповідає принципам диференційованого підходу і визначає результати володіння навчальним матеріалом [16, с. 78–82].

Ми можемо зробити висновок, що тестування є об'єктивним способом оцінювання, це більш справедливий метод, який ставить всіх студентів у рівні умови як у процесі контролю, так і в процесі оцінки, практично виключаючи суб'єктивізм викладача. За допомогою тестування можна встановити рівень знань студента з іноземної мови в цілому і за окремими його компетенціями.

Проте присутні і негативні прояви тестування – це кропіткий і тривалий процес розробки тестового матеріалу. Дані, одержувані викладачем в результаті тестування, хоча і включають в себе інформацію про прогалини в знаннях у конкретних розділах, але не дозволяють оцінювати високий, продуктивний рівень знань, пов'язаний із творчістю, тобто ймовірнісні, абстрактні і методологічні знання. Широта охоплення тем у тестуванні має і зворотну сторону. Студент під час тестуван-

ня, на відміну від усного або письмового іспиту, не має достатньо часу для глибокого аналізу теми. Забезпечення об'єктивності і справедливості тесту вимагає прийняття спеціальних заходів щодо забезпечення конфіденційності тестових завдань. У випадку повторного застосування тесту бажано внесення в завдання змін.

У тестуванні присутній елемент випадковості. Наприклад, студент, який не відповідає на просте запитання, може дати правильну відповідь на більш складне. Причиною цього може бути як випадкова помилка в першому питанні, так і вгадування відповіді у другому. Це спотворює результати тесту і призводить до необхідності врахування ймовірнісної складової частини під час їх аналізу.

На думку М. Мятлевої, незважаючи на всі переваги тестової методики, тест, безумовно, не може вважатися повністю адекватним способом контролю і поки ще не може замінити таку, наприклад, форму підсумкового контролю, як іспит. Більш того, тестам часто приписуються якості, яких вони не мають, а саме: наявність негайного зворотного зв'язку, стимулювання інтелектуальної активності студентів, здатність виявляти якість і ступінь сформованості того чи іншого виду мовленнєвої діяльності, об'єктивність оцінки знань [17, с. 160–163].

Висновки. Варто погодитися з думками деяких вчених, що зайва захопленість тестуванням знань на заняттях з іноземної мови може негативно позначитися на розвитку у студентів здатності логічно мислити, зіставляти, робити висновки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Процес контролю – це одна з найбільш трудомістких і відповідальних операцій, пов'язана з гострими психологічними ситуаціями як для студентів, так і для викладача. Тому застосовувати тестові методики в навчальному процесі слід з обережністю і тільки в тих випадках, коли це сприяє поліпшенню якості підготовки майбутніх фахівців та підвищенню ефективності навчального процесу в цілому.

Література:

1. Основы развития высшего образования Украины в контексте Болонского процесса (документы и материалы 2003–2004 гг.) / Под ред. В.Г. Кременя, авт. кол.: Стецко М.Ф., Болубаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубинко В.В., Бабий Н.И. Киев-Тернополь : Изд-во ТДПУ, 2000. 147 с.
2. Булах І.С. Історія розвитку та сучасний стан педагогічної тестології. Київ : ЦМКМОЗ України, 1994. 21 с.
3. Майоров А.И. Тесты школьных достижений: конструирование, проведение, использование. Санкт-Петербург : Образование и культура, 1997. 304 с.
4. Ніколаєва С.Ю. Практикум з методики тестування іншомовної лексичної компетенції (на матеріалі англійської мови). Київ : ІЗМН, 1996. 312 с.
5. Петрашук О.П. Тестовий контроль у навчанні іноземної мови в середній загальноосвітній школі : монографія. Київ : Видавничий центр КДЛУ, 1999. 261 с.
6. Аванесов В.С. Методологическое и теоретическое обоснование тестового педагогического контроля : дисс. ... докт. пед. наук. Санкт-Петербург : Госуниверситет, 1994. 214 с.
7. Майоров А.Н. Теория и практика создания тестов для системы образования. Москва : Интеллект-Центр, 2002. 56 с.
8. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С.Ю. Ніколаєва та ін. Київ : Ленвіт, 1999. 320 с.
9. Коккота В.А. Лингводидактическое тестирование : науч.-теор. пособие. Москва : Высш. школа, 1989. 352 с.

10. Тестування як засіб контролю та діагностики : зб. наук праць. № 18, ч. II. Хмельницький : Вид. Нац. акад. ПВУ, 2001.
11. Лукіна Т.О. Технології діагностики та оцінювання навчальних досягнень : навчально-методичні матеріали. Київ, 2007. 62 с.
12. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С.Ю. Ніколаєва та ін. Київ : Ленвіт, 1999. 320 с.
13. Гапонова В.М. Принципи та функції педагогічного тестового контролю : зб. наук. праць. № 20, ч. II. Хмельницький : Вид. Академії ПВУ, 2002. С. 91–96.
14. Швидкий О. Тестовий контроль у навчальному процесі. *Освіта. Технікуми, коледжі*. 2002. № 1. С. 19–21.
15. Савчин М.В. Педагогічна психологія. Київ : Академвидав, 2007. 424 с.
16. Ханіна О.М. Проблема тестування в сучасній методиці викладання іноземної мови. *Іноземні мови*. 2004. № 1. С. 45–47.
17. Мединська С.І. Тестування як засіб організації та реалізації диференціації навчання при викладанні іноземних мов. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2011. № 2. С. 21–26.
18. Мятлева М.І. Тестирование на занятиях по иностранному языку в неязыковом вузе: за и против. *Lingua mobilis*. 2011. № 2 (28). С. 160–163.
19. Airasian P. W. Classroom Assessment. New York : McGraw-Hill, Inc. 1991. 450 p.
20. Alderson J. C., Clapham C., Wall D. Language Test Construction and Evaluation. Cambridge : Cambridge University Press, 1995. 324 p.
21. Brown J. D. Testing in Language Programs: a Comprehensive Guide to English Language Assessment. New York : Mc Graw Hill, 2005. 307 p.
22. Bachman L., Palmer A. Language Testing in Practice. Oxford : Oxford University Press, 1996. 136 p.

Антуфьева В. А., Белоусова В. В. Использование тестового контроля как средства проверки знаний студентов в высших учебных заведениях

Аннотация. Статья посвящена анализу тестового контроля студентов в высших учебных заведениях и возможности его применения в зависимости от этапа учебного процесса. Рассмотрены преимущества и осторожный подход к тестам как эффективному средству контроля знаний студентов в процессе изучения иностранных языков.

Ключевые слова: тестовый контроль, тестовые задания, виды контроля, проверка уровня знаний, учебные достижения.

Antuf'yeva V., Bielousova V. Test control application as a means of checking students' knowledge in higher educational institutions

Summary. The article reveals the analysis of test control of students in institutions of higher education and the possibilities of its application depending on the level of the educational process. The advantages and cautious approach to tests are considered as an effective means of controlling knowledge of students in the process of studying foreign languages.

Key words: test control, test tasks, types of control, verification of the level of knowledge, educational achievements.